

Е. А. БАБКОВА
г. Запорожье

МЕТОДИКА ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ МОДЕЛИ И РЕАЛИЗАЦИИ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ОБРАЗОВАНИИ К ОЦЕНОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье представлена общая методика экспериментального исследования эффективности внедрения структурно-функциональной модели и реализации организационно-педагогических условий для формирования готовности учителей естественно-научных специальностей в последипломном образовании к оценочной деятельности; очерчены этапы организации опытно-педагогической работы. Предложен ряд адаптированных методик, доказывающих валидность факторно-критериальной модели определения в системе последипломного образования готовности учителей естественно-научных специальностей к оценочной деятельности.

Ключевые слова: структурно-функциональная модель, организационно-педагогические условия.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2015

УДК 378.046-021.64(410):364

О. П. БАРТОШ

м. Ужгород
lenapichkar@yahoo.com

ДО ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

На сьогодні у Великій Британії сформована доволі цікава структура підготовки фахівців до роботи в соціальній сфері, представлена різнорівневою багатоступінчатою системою. У статті розкрито окремі особливості денної підготовки докторів наук у соціальній сфері у відповідних регіонах Великої Британії. Представлено вимоги для вступу на докторські програми. Охарактеризовано етапи навчання. Визначено напрями підготовки докторів у соціальній сфері: «Соціологія», «Соціальна робота», «Соціальна політика», «Кримінологія», «Слабоумство» та ін. Запропоновано для розгляду програму підготовки докторантів за напрямом «Соціальна робота» в Університеті м. Стрелінг (Шотландія).

Ключові слова: професійна підготовка, соціальний працівник, доктор наук.

Соціальна робота доволі сильно розвинута в багатьох західних країнах: США, Великій Британії, Бельгії та ін. На сьогодні у Великій Британії освітні послуги надають понад 160 університетів та коледжів [3], серед яких проблемою підготовки фахівців соціальної роботи займаються щонайменше 70 освітніх закладів.

Дослідженню теоретико-методологічних основ соціальної роботи й окремих аспектів підготовки соціальних працівників в Україні та закордоном присвячено роботи вітчизняних науковців В. Васильєва, І. Зверєвої, А. Капської, І. Козубовської, Г. Лактіонової, І. Миговича, Л. Міщик, О. Ольхович, В. Поліщук, О. Пришляк, В. Полтавця, Г. Попович, В. Сидо-

рова, Н. Собчак та ін. Проблема підготовки соціальних працівників у Великій Британії стала предметом дослідження зарубіжних учених М. Баркер, Дж. Лішман, Б. Мундей, С. Шардлоу, Е.Янгхазбенд.

Метою нашої статті є розгляд особливостей теоретичної підготовки докторів соціальної роботи у Великій Британії на сучасному етапі.

Структура підготовки дипломованих фахівців у Великій Британії до 2001-го року визначалася Центральною радою з питань освіти та підготовки в соціальній роботі (Central Council for Education and Training in Social Work), створеною у 1983 році. Вона припинила своє функціонування 1 жовтня 2001 року.

Після проведеної реформи на початку 2000-го року у Великій Британії її обов'язки розподілено між національними радами з питань надання соціальних послуг у відповідних регіонах. Таким чином, створено Загальну раду з питань соціального опікування (General Social Care Council) в Англії; Раду з питань піклування (Care Council for Wales) в Уельсі; Раду з питань надання соціальних послуг (Scottish Social Services Council) у Шотландії; Раду з питань соціального піклування (Northern Ireland Social Care Council) у Північній Ірландії [1].

Підготовка соціальних працівників організовується та забезпечується університетами чи коледжами у співпраці з різними типами соціальних агентств. Вони беруть на себе спільну відповідальність за відбір студентів, їхнє навчання та оцінювання, а також підтримку їхньої підготовки на сучасному рівні.

Розглянемо теоретичну підготовку докторів соціальної роботи за денною формою навчання у Великій Британії. Невелика кількість провідних університетів цієї країни (біля 10) пропонують навчання на ступінь PhD у соціальній сфері [2]. Докторські програми є, як правило, 3-річними за денною формою навчання та 4-річними – заочною [5].

Для вступу на навчання за докторською програмою потрібен диплом магістра з відзнакою в галузі соціальних наук університетів Великої Британії або інших країн. Докторант подає заяву на навчання та одну рекомендацію.

На 1-му році навчання в докторантурі пропонують узяти участь у 6 семінарах. Навчання проходить в групах і має на меті допомогти напрацювати дослідницькі навички. Докторанти готують під керівництвом два проекти, які спрямовані на розвиток дослідницьких навичок. Перший – критичний огляд досліджень із конкретної теми (8 000 слів), другий – малий дослідницький проект (small scale research project) (10 000 слів).

На 2-му році навчання в докторантурі пропонують узяти участь у 6 семінарах, призначених для підвищення обізнаності про значні теоретичні та методологічні позиції та підходи. Докторанти проводять критичне аналітичне дослідження у сфері, яка пов'язана з практикою. Для підготовки цього дослі-

дження-проекту (18 000–20 000 слів) призначається керівник.

Із метою написання дослідження-проекту кожного студента прикріплюють до певного дослідницького центру (в межах університету чи до інших наукових центрів, які співпрацюють з університетом у межах різноманітних проектів). На сьогодні студентам пропонують до розробки такі теми: супервізія в соціальній роботі, тривалий фостерінг, теорія прив'язання (attachment theory), діти біженців, діти вулиці, дитячі служби та добробут дітей, підтримка сім'ї, батьківство та сім'я, соціальні служби для дорослих тощо [4].

Так, для прикладу, в межах теми «дитячі служби та добробут дітей» докторанти, науковці та дослідники опрацьовують такі підтеми:

- діти групи «ризик». Вивчаються комплексні зв'язки між дитячою кривдою, теорією прив'язання, втручання в життя дитини та їхній вплив на результати роботи з дітьми; нерівномірний розподіл влади та впливу між клієнтами служб, соціальними працівниками та менеджерами;
- соціальна опіка та охорона здоров'я. Розглядаються соціально-правові межі міжпрофесійних стосунків у співпраці професіоналів в процесі надання допомоги дітям;
- розміщення в родині, фостерінг та всиновлення. Досліджуються нові підходи у психології та практиці розміщення дитини тощо [6].

Якщо докторант через різні причини не може продовжувати навчання, то після успішного завершення першого навчального року (60 кредитів) отримує так званий сертифікат із післядипломної освіти – сертифікат із прикладних соціальних досліджень (Certificate in Applied Social Research).

Якщо докторант із різних причин не може продовжувати навчання, то після успішного завершення другого навчального року (120 кредитів) отримує так званий диплом із післядипломної освіти – диплом із прикладних соціальних досліджень (Diploma in Applied Social Research).

Якщо докторант після успішного завершення другого навчального року має зарахованих 120 кредитів та пройшов практичне навчання, то він / вона додатково отримує

диплом магістра в галузі досліджень із соціальної роботи (Masters in Social Work Research and Evaluation).

На третьому році та в подальшому (залежно від форминавчання: денна чи заочна) докторанти готують дисертацію (до 100 000 слів залежно від навчального закладу). Дисертацію оцінюють один внутрішній та 1 зовнішній рецензент. Остаточні результати написання дисертації оцінюють під час її усного захисту.

Докторанти також мають можливість не захищати дисертацію, але при цьому вони повинні опублікувати від 4-х до 6-ти взаємопов'язаних науково-дослідних робіт обсягом 80 000 слів. Такі науково-дослідні роботи можуть уміщувати доповіді, розділи в монографіях, цілі монографії та підручники чи посібники. Вони повинні бути опублікованими за період навчання в докторантурі.

Також на третьому році навчання докторанти беруть участь у трьох семінарах і працюють переважно індивідуально з науковим керівником [9].

Тематика обов'язкових семінарів містить: якісні та кількісні дослідницькі методи в со-

ціальній роботі; перспективи соціальної політики; філософія соціальних наук; держава та суспільство; основні навички та вміння під час проведення соціальних досліджень.

Тематика вибіркового семінарів: насильство в сім'ї; дослідження, законодавство, практична робота; інші кількісні дослідницькі методи в соціальній роботі; управління та зміна інституційної основи; дослідження у сфері охорони здоров'я та соціальної опіки; дослідження проблем бідності, нерівності та соціальної інтеграції; дослідження проблем соціального захисту дітей та сімей; економіка соціальної політики.

На сьогодні у соціальній сфері Великої Британії докторські програми пропонуються за напрямками «Соціологія», «Соціальна робота» (див. табл. 1), «Соціальна політика», «Кримінологія», «Слабоумство» та ін. Також є можливість долучитися до вивчення проблем, що тісно пов'язані з розробкою теоретичних, емпіричних, політичних досліджень, співпрацюючи зі світовими науковцями, міждисциплінарними школами. У 2008 році програма Research Assessment здійснила аналіз проведених докторантами досліджень

Таблиця 1

Програма підготовки докторантів за напрямком «соціальна робота» в Університеті м. Стрелінг (Шотландія, Велика Британія) [8].

Рік навчання	Заочна форма	Денна форма
1	2	3
1	1 семестр	
	<p>Методологія та методи наукових досліджень (Research Design and Process). Курс орієнтований на дослідницький процес, науково-дослідне проектування та реалізацію соціальних досліджень. 15 кредитів.</p> <p>На вибір 1 курс (15 кредитів) з:</p> <p>1. Ризик і прийняття рішень (Risk and decision making). Курс досліджує теоретичні основи для розуміння та роботи з ризиком в організаціях; контекст і вплив ризику, уникнення ризиків.</p> <p>2. Управління та персонал для супервізії (Managing and Supervising Staff). Курс досліджує теорії лідерства та аналізує стилі управління, етичні питання, розвиток персоналу та антидискримінативну практику.</p>	<p>Методологія та методи наукових досліджень (Research Design and Process). Курс орієнтований на дослідницький процес, науково-дослідне проектування та реалізацію соціальних досліджень. 15 кредитів.</p> <p>На вибір 1 курс (15 кредитів) з:</p> <p>1. Ризик і прийняття рішень (Risk and decision making). Курс досліджує теоретичні основи для розуміння та роботи з ризиком в організаціях; контекст і вплив ризику, уникнення ризиків.</p> <p>2. Управління та персонал для супервізії (Managing and Supervising Staff). Курс досліджує теорії лідерства та аналізує стилі управління, етичні питання, розвиток персоналу та антидискримінативну практику.</p> <p>Кількісний аналіз даних (Quantitative Data Analysis). Курс включає лекції та лабораторні заняття в комп'ютерних залах.</p> <p>Якісний аналіз даних (Qualitative Data Analysis). Курс робить акцент на вміння зафіксувати результати якісного аналізу даних.</p>

Продовження табл. 1

1	2	3
2 семестр	<p>Природа соціального оточення (Nature of Social Enquiry). Курс знайомить студентів із природою науки, соціальними науками та соціологічним знанням із різних точок зору. 15 кредитів.</p> <p>Аналіз політики й оцінка досліджень (Policy Analysis and Evaluation Research). Курс досліджує проблеми, концепції та вміння аналізувати політику, що реалізовується. 15 кредитів.</p>	<p>Природа соціального оточення (The Nature of Social Enquiry). Курс знайомить студентів із природою науки, соціальними науками та соціологічним знанням із різних точок зору. 15 кредитів.</p> <p>Аналіз політики та оцінка досліджень (Policy Analysis and Evaluation Research). Курс досліджує проблеми, концепції та вміння аналізувати політику, що реалізовується. 15 кредитів</p> <p>На вибір 2 курси з: Удосконалення практики та організаційного потенціалу (Developing practitioner and organisational capacity). Курс досліджує теорію та моделі, які збагачують практику інноваціями. 15 кредитів.</p> <p>Управління змінами та інноваціями (Managing Change and Innovation). Курс досліджує теорії управління змінами, планування, здійснення та оцінки інновацій. 15 кредитів.</p> <p>Здоров'я, хвороби та інвалідність (Health, Illness and Disability). Курс досліджує центральну роль здоров'я в соціальному та емоційному стані користувачів послуг із соціальної роботи. 15 кредитів.</p> <p>Злочин, соціальне забезпечення та юстиція (Crime, Welfare and Justice). Курс досліджує ризик злочинності та вплив соціальної політики на правосуддя у справах неповнолітніх. 15 кредитів.</p> <p>Діти, сім'ї та суспільство (Children, Families and Society). Курс досліджує процеси оцінки соціальної роботи та втручання щодо дітей та сімей. 15 кредитів.</p> <p>Спільна практика (Collaborative practice). Курс розглядає вплив організаційної культури на надання послуг, а також аналізує проблеми і можливості міждисциплінарної практики. 15 кредитів.</p>
2 1 семестр	<p>Кількісний аналіз даних (Quantitative Data Analysis). Курс містить лекції та лабораторні заняття в комп'ютерних залах. 15 кредитів.</p> <p>Якісний аналіз даних (Qualitative Data Analysis). Курс робить наголос на вміннях зафіксувати результати проведеного якісного аналізу даних. 15 кредитів.</p>	Практичне навчання
2 семестр	<p>На вибір 2 курси (по 15 кредитів кожен) з: 1.Удосконалення практики та організаційного потенціалу (Developing practitioner and organisational capacity). Курс досліджує теорію та моделі, які збагачують практику інноваціями.</p> <p>2.Управління змінами та інноваціями (Managing Change and Innovation). Курс досліджує теорії управління змінами, планування, здійснення та оцінки інновацій.</p>	Написання дисертації

Закінчення табл. 1

1	2	3
	3. Здоров'я, хвороби та інвалідність (Health, Illness and Disability). Курс досліджує центральну роль здоров'я в соціальному та емоційному стані користувачів послуг із соціальної роботи.	
	4. Кримінал, соціальне забезпечення та юстиція (Crime, Welfare and Justice). Курс досліджує ризик злочинності та вплив соціальної політики на правосуддя у справах неповнолітніх. 15 кредитів.	
	5. Спільна практика (Collaborative practice). Курс розглядає вплив організаційної культури на надання послуг, а також аналізує проблеми та можливості між-дисциплінарної практики.	
	6. Діти, сім'ї та суспільство (Children, Families and Society). Курс досліджує процеси оцінки соціальної роботи та втручання щодо дітей та сімей.	
3	1 семестр	Написання дисертації
	2 семестр	
4		Написання дисертації

і виявила, що 95% із них були міжнародними й оцінені на відмінно, а 10% із них вважалися проведеними на світовому рівні [7].

Докторанти проходять і практичне навчання (для прикладу це можуть бути різні політичні установи, наприклад, Шотландський Парламент) або ж працюють безпосередньо з практикуючими фахівцями для застосування результатів досліджень, особливо в галузі соціальної допомоги, захисту дітей, соціальної політики тощо, роблячи безпосередній вплив на життя людей.

Отже, програми докторантури в галузі соціальної роботи готують учених нового покоління з соціальної роботи та соціального забезпечення, лідерів для вирішення складних соціальних проблем. Грунтуючись на міцній прихильності до соціальної справедливості та розширення прав і можливостей історично маргінальних і уразливих груп населення, програми надають ретельну підготовку з теорії, методів і цінностей професії соціальної роботи, необхідної для вирішення нагальних проблем людини та суспільства. Докторські програми вимагають мультиметодик і міждисциплінарної підготовки. Через навчальний план, який охоплює методи

дослідження, знання з соціальної роботи, викладання педагогіки та практики, пропонується отримати багатий освітній фундамент для майбутніх лідерів соціальної роботи у сфері освіти, політики та практики. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні проблем організації практичного аспекту підготовки докторів соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. Бартош-Пічка О. П. Особливості дистанційної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з дітьми у Великій Британії / О. П. Бартош-Пічка, С. З. Шпеник // Науковий вісник УжНУ. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – Вип. 16. – 2009. – С. 12-18.
2. Social Work PhD scholarships [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.findaphd.com/search/phd.aspx?DID=13&SAID=624&TID=2&PP=50&Keywords=social+work – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. The Complete University Guide. Colleges and Universities in the United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.thecompleteuniversityguide.co.uk/league-tables/rankings?s=Social+Work – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. The Open University. Social Sciences [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www3.open.ac.uk/study/postgraduate/social-sciences/index.htm (08.03.2013). – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. University of East Anglia. Social Work Courses. Research Degrees (PhD/MPhil) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uea.ac.uk/socialwork/research-degrees (03.03.2013). – Загол. з екрану. – Мова англ.

6. University of East Anglia. Social Work Research Methods [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uea.ac.uk/socialwork/research-degrees/mres-social-science-research-methods (03.03.2013). – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. University of Stirling. Applied Social Science. Research Degrees (PhD/MPhil) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.stir.ac.uk/social-science/research (05.03.2013). – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. University of Stirling. Applied Social Science. Research Degrees (PhD/MPhil) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.stir.ac.uk/social-science/courses/postgraduate-research-opportunities/dasr (26.04.2014). – Загол. з екрану. – Мова англ.
9. University of Sussex. PhD in Social Work and Social Care [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sussex.ac.uk/study/pg/2012/research/1575#tabs-2 (05.03.2013). – Загол. з екрану. – Мова англ.

O. P. BARTOSH

Uzhhorod

TO THE ISSUE OF THEORETICAL TRAINING OF DOCTORS OF SOCIAL WORK IN GREAT BRITAIN

Nowadays Great Britain has formed a rather interesting structure of training of specialists to work in the social sphere, presented by the multilevel system. The article has revealed some features of full-time training of PhD in social work in different regions of Great Britain. The requirements for admission to doctoral programmes have been mentioned. The stages of training have been defined. The directions of doctoral training in social work have been defined, these are: «Sociology», «Social Work», «Social policy», «Criminology», «Dementia» etc. The doctorate programme in social work at the University of Stirling (Scotland) has been proposed for consideration.

Key words: professional training, social worker, PhD.

О. П. БАРТОШ

г. Ужгород

К ПРОБЛЕМЕ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ДОКТОРОВ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Сегодня в Великобритании сформирована достаточно интересная структура подготовки специалистов к работе в социальной сфере, представлена разноуровневой многоступенчатой системой. В статье раскрыты некоторые особенности дневной подготовки докторов наук в социальной сфере в определенных регионах Великобритании. Представленные требования для поступления на докторские программы. Охарактеризованы этапы обучения. Определены направления подготовки докторов в социальной сфере: «Социология», «Социальная работа», «Социальная политика», «Криминология», «Слабоумие» и др. Предложенная для рассмотрения программа подготовки докторантов по направлению «Социальная работа» в Университете г. Стрелинг (Шотландия).

Ключевые слова: профессиональная подготовка, социальный работник, доктор наук.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2015.